

Makale Geliş Tarihi: 31.10.2019
Kabul Tarihi: 18.12.2019

KOBİ'LİKTE BÜYÜK ÖLÇEKLİ İŞLETMEYE GEÇİŞ SÜRECİNDE KARŞILAŞILAN SORUNLAR: HİZMET SEKTÖRÜNDEKİ KOBİLER

Doç. Dr. Özlem DURGUN
İstanbul Üniversitesi
İktisat Fakültesi, İktisat Bölümü

Tuğçe GENÇ SELİMOĞLU¹

Öz

Hizmet sektörünün diğer sektörlerle göre son yıllarda çok hızlı bir şekilde geliştiğini ve KOBİ'lerin buna katkısının önemli olduğunu görmekteyiz. Ülke ekonomisi içerisinde payının giderek arttığı hizmetler sektöründe faaliyetlerini sürdürmekte olan küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin sorunlarını irdelemek amacıyla bu çalışma yapılmıştır. Araştırmada farklı hizmet türlerinde faaliyet gösteren mikro (1-9 kişi çalışan), küçük (10-50 kişi çalışan) ve orta (51-250 kişi çalışan) ölçekli toplamda 101 işletmeyle anket yapılmıştır. Araştırma bulgularına göre KOBİ'ler kurumsallaşmanın nasıl gerçekleşeceği, yararlanacakları finans kaynaklarının neler olduğu, pazarlamada ne gibi yeniliklere gitmeleri gerektiği gibi birçok probleminin çözümünü kısmen bilmektedirler. Ancak bu eksiklikleri gidermek için uzman kişilerden yararlanma konusunda eksik kalmaktadırlar. KOBİ'ler faaliyetlerini sürdürürken geçmişten günümüze devam eden bazen büyümelerine engel olan alışkanlıklarında ısrarcı davranmaktadırlar.

Anahtar Kelimeler: KOBİ, Hizmet Sektörü, Teşvik ve Destekler

PROBLEMS IN THE TRANSITION PROCESS FROM SME TO BIG SCALE: SMES IN THE SERVICE SECTOR

Abstract

We see that the service sector has developed very rapidly in recent years compared to other sectors and the contribution of SMEs to this is important. This research has been done in order to examine the problems of

¹ “KOBİ'likten Büyük Ölçekli İşletmeye Geçiş Sürecinde Karşılaşılan Sorunlar: Hizmet Sektöründeki KOBİ'ler” Başlıklı Yüksek Lisans Tezinden türetilmiştir.

SMEs which are continuing their activities in the services sector where their share in the country's economy is increasing. In the study, a total of 101 enterprises were surveyed with a micro scale (1-10 people working), small (10-50 people working) and middle (51-250 people). According to the research findings, although SMEs partially know the solution of many problems (how institutionalization will be realized, what financial resources they will benefit from, what innovations in marketing should be), they lack the benefit of experts. SMEs are insisting on their habits that continue from the past to the present while they continue their activities.

Keywords: SME, Service Sector, Incentive and Supports

Giriş

Küçük ve orta büyüklükteki işletmeler serbest rekabete dayalı piyasa ekonomisine dinamizm kazandıran, ekonominin canlılığını sağlayan birimlerdir. Büyük işletmeler genellikle büyük şehirlerin çevresinde yer alırken, küçük ve orta ölçekli işletmeler ülkenin tamamına yayılarak bölgesel kalkınmaya katkıda bulunmaktadır. Ülkemizde olduğu gibi tüm dünya ekonomilerinde KOBİ'ler, istihdam değeri, üretim hacmi, mülkiyetin tabana yayılması, nicelik olarak çoğunlukta olmaları, ekonomik ve sosyal açıdan toplumsal istikrarın temel unsuru olarak karşımıza çıkmaktadırlar.

KOBİ'ler, ülkemizde hayati önem taşımaktadır. Ekonomiye her alanda katkıları büyüktür. KOBİ'lerin istihdam sağlama ve yeni iş olanakları yaratması ülkedeki işsizlik sorunlarının çözülmesinde temel faktörlerden birisini oluşturmaktadır.

KOBİ'lerin genel sorunları KOSGEB olmak üzere birçok resmi kuruluş tarafından ortaya konulmuştur. Buna göre incelenen 101 işletmede yönetim ve kurumsallaşma, pazarlama, finans, inovasyon, insan kaynakları başta olmak üzere büyüme süreçlerinde hangi engellere takıldıkları, yaşadıkları sorunlara yaklaşımları detaylı bir şekilde sunulmuştur.

Yapılan incelemeler sonucunda KOBİ'lerin özkaynak yetersizliğinden dolayı finansal kaynak elde etme, pazarlama, eğitim, inovasyon başta olmak üzere birçok alanda harekete geçme konusunda sorunlar yaşamaktadır. Uzman yönetici ve kişileri bünyesinde bulunduramadığı ya da tutamadığı için doğru zamanda doğru adımlarla ilerleyememektedir. Uzun dönemli stratejik planların ve halefiyet programının yapılmamış olması işletmeleri bir sonraki nesile devamını zorlaştırmaktadır. Ekonomide yaşanan döviz kuru artışları sonucunda genel fiyat düzeyinin de artması KOBİ'leri talep yetersizliğiyle baş başa bırakmaktadır. KOBİ'lerin her alanda istisnasız teşvik, destek ve eğitime ihtiyacı bulunmaktadır. Ancak bu şekilde büyük ölçekli işletmeye geçiş sürecini başarmaları mümkün olmaktadır.

1. Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Tanımı

Ülkemizde uzun yıllar ortak bir KOBİ tanımlaması bulunmamasından dolayı KOBİ'lere yönelik planlama ve stratejiler oluşturma konusunda bazı kargaşalar doğmuştur. Türkiye'nin ilk KOBİ tanımı AB KOBİ tanımıyla uyumlu bir mevzuat düzenlemesi yapılarak, "KOBİ'lerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik" kapsamında 2005 yılında yayımlanmış ve 2006 yılından bu yana KOBİ'lere destek veren tüm kurum ve kuruluşlar tarafından kullanılmaktadır (KOSGEB;2015). Ancak yakın zamanda küçük ve orta ölçekli işletmelerin tanımında değişiklik yapılmıştır.

Tablo 1: Türkiye'de Kullanılan KOBİ Tanımı

Kriter	Mikro KOBİ	Küçük Ölçekli KOBİ	Orta Ölçekli KOBİ
Çalışan Personel Sayısı	< 10	<50	<250
Yıllık Net Satış Hasılatı	≤ 3 Milyon TL	≤ 25 Milyon TL	≤ 125 Milyon TL
Yıllık Mali Bilanço Toplamı	≤ 3 Milyon TL	≤ 25 Milyon TL	≤ 125 Milyon TL

Kaynak: Resmi Gazete, 2018

KOBİ tanımının kriterlerinden "Yıllık net satış hasılatı" ve "Mali bilanço" üst limiti 40 milyon TL'den 125 milyon TL'ye yükselterek, yıllık çalışan personel sayısı üst limiti 250 çalışan olarak korunmuştur. Yapılan düzenleme ile mikro, küçük ve orta büyüklükteki ekonomik birim ve girişimlerin tanımları yeniden belirlenmiştir.

Ekonomik sistemde KOBİ'leri çalıştıkları alanlara göre küçük ve orta ölçekli işletmeleri temel olarak üç kategoride toplanmaktadır (Varol;2005:185):

- ❖ Ticaret sektöründe çalışan KOBİ'ler
- ❖ Üretim sektöründe çalışan KOBİ'ler
- ❖ Hizmet sektöründe çalışan KOBİ'ler

Ürünlerin alıcılara ulaşmasını sağlayan, en önemli oyuncularını toptancı ve perakendeciler olan işletmeler ticaret sektöründe çalışan KOBİ'lerdir. İşletmenin ticari işletme özelliği kazanabilmesi için esnaf faaliyetlerini aşan bir nitelik göstermesi gerekmektedir (TOBB;2018). Genellikle mamul ve fiziksel ürün üretmek fayda sağlayan, tüketim veya endüstri mallarına dönüştürme işlemlerini yerine getiren işletmeler üretim sektöründe çalışan KOBİ'lerdir (Küçük;2010:135-136). Hizmetler mal üretimiyle karşılaştırıldığında karmaşık yapıları nedeniyle tanımlanması zorlaşmaktadır. Üretici ve tüketici arasında direkt etki yaratması, hizmetlerin maddi yapısının

olmamasının yanında depolanamaması ve transfer edilememesi gibi özellikler hizmet sektörünü, üretimden ayırmaktadır. Hızla gelişen teknolojilere paralel olarak insan ihtiyaçlarındaki artış ile farklılaşmanın değişik hizmet türlerini ortaya çıkarması, emek yoğun istihdam sağlması bu sektörün önemini ortaya koymaktadır. Hizmetler sektörü uluslararası literatürde ülkelerin gelişmişlik düzeyi ve refah seviyesinin göstergesi olarak kabul edilmektedir (Özsağır;2012:311-312).

2. KOBİ'lerin Önemi ve Ülke Ekonomilerine Katkıları

Küreselleşmeyle birlikte sanayi toplumlarında ulusal düzeydeki rekabetin uluslararası rekabete taşınmaktadır. Dünya ticaretinde sınırların kalkması, internetin iş dünyasında yaygınlaşması, bilişim sektörünün hızla gelişmesi işletmeleri uluslararası faaliyetlere yakınlaştırmaktadır. Önceden büyük ölçekli işletmelerin görüldüğü piyasalarda artık KOBİ'lerin de yer almaktadır. Ülke geneline dağılmış olmaları ve tedarik zincirinin önemli bir unsuru olmaları ile faaliyet gösteren işletme sayılarının çok olması KOBİ'leri hem ülke hem de dünya ekonomisinde önemini artırmaktadır (Yalçın;2008:433-434).

Türkiye'de, esnaf ve sanatkârların çoğunluğunu oluşturduğu KOBİ'ler, çalışan sayısı bakımından toplam girişimlerin yüzde 99,8'ini, istihdamın yüzde 75,8'ini, katma değer yüzde 54,5'ini ve yatırımların yüzde 53,2'sini oluşturmaktadır (Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2018). KOBİ'lerin küreselleşmeden kaynaklanan yüksek rekabete ayak uydurma, yeterli sermayeye sahip olma, yenilikçi projeler üretme, ortak iş ve proje geliştirme gibi hususlarda güçlendirilmesine ve ülkemizdeki girişimcilik yeteneklerinin ve girişimci sayısının artırılmasına olan ihtiyaç devam etmektedir (Strateji ve Bütçe Başkanlığı;2018).

Başta gelişmiş ülkeler olmak üzere tüm dünya ekonomilerinin kalkınma ve gelişim düzeyinde önem arz eden KOBİ'lerin sorunlarının doğru bir şekilde tespit edilmesi ve bu sorunların çözümüne yönelik politikaların geliştirilmesi gerekmektedir. Gelişmekte olan ülkelerde KOBİ'lerin yaşadığı sorunların benzer olduğu görülmektedir. Başlıca sorunlar (Tikici;2009:285-286):

- ❖ Özkaynak yaratma ve finansman bulmada yaşanan sorunlar
- ❖ Kurum kültürünün oluşmaması, yönetimdeki anlaşmazlıklar
- ❖ Teknolojide yetersizlikler nedeniyle üretimde yaşanan sorunlar
- ❖ Araştırma- Geliştirme alanında yaşanan sorunlar
- ❖ Pazarlama ve rekabet konusunda yaşanan sorunlar
- ❖ Düşük kapasiteyle çalışma, tedarik ve satın almada yaşanan sorunlar

- ❖ Mevzuat ve prosedürler nedeniyle karşılaşılan sorunlar
- ❖ Mesleki bilgi, eğitim ve tecrübe yoksunluğu nedeniyle yaşanan sorunlar
- ❖ İnsan kaynakları ve halkla ilişkiler bölümüne yeterince önem verilmemesi
- ❖ Kalite ve standardizasyon yakalanamadığından ihracatta karşılaşılan sorunlar

KOBİ'ler büyük ölçekli işletmelerin ürettikleri ürün ve hizmetlerin kalitesiyle karşılaştırıldıklarında rekabet güçleri oldukça düşüktür (Tutar;2014:117). Hem yurtiçi hem yurtdışı ticari ve teknik gelişmeleri takip etmede zorlanmaları doğru sektöre, doğru zaman ve yerde uygun olan yatırım politikaları üretmelerini imkansız hale getirmektedir.

KOBİ'lerde kayıtdışılığın yüksek olması, doğru ve güvenilir bilgilerin elde edilmesindeki güçlükler onların desteklenmesini ve teşvik edilmesini zorlaştırmaktadır.

KOBİ'lerin uluslararası pazarda aktif rol oynaması, çevredeki fırsatları görmesi ve bunları uygulamaya geçirmesi önem taşımaktadır. Ancak tüm bunları yapmaya çalışırken zaman zaman karşı karşıya kalınan ekonomik krizler, KOBİ'lerin varlığını sürdürmesini tehdit etmektedir. Ekonomik krizle gelen belirsizlikler, ödeme güçlükleri KOBİ'leri olumsuz etkilemektedir. Bu durum uzun vadeli stratejik planlama yapmayı engellemekte, müşteri ihtiyaçlarını karşılamada ve rekabet etmede KOBİ'leri zor durumda bırakmaktadır (Çelik; Karadal; 2007:120-121).

KOBİ'lerin yaşamış olduğu birçok tehdit ve olumsuz taraflar hemen hemen her ülkede benzerlik göstermektedir. Bu nedenle kamu otoritelerine düşen görevler gözardı edilmemelidir. Bu kapsamda düzenli bir para ve maliye politikası, bürokrasinin en aza indirilmesi büyük önem taşımaktadır.

Türkiye'de ve tüm dünyada ekonomi içinde önemli bir yere sahip olan KOBİ'ler, büyük ölçekli işletmeler ve uluslararası şirketlerin yoğun rekabetinden korunmak ve gelişme sağlamaları için desteklenmektedir. Ülkemizde KOBİ'lerin gelişmesini ve desteklenmesini sağlayan yapıları ve kuruluşları aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır (YOİKK;2018):

- ❖ KOBİ'lere finansman sağlayan kuruluşlar (Kredi Garanti Fonu A.Ş., Leasing, Factoring ve Forfaiting Şirketleri, bankalar, risk sermaye şirketleri, TESCOMB)
- ❖ KOBİ mevzuat yapısını oluşturan, düzenleyen kurumlar (Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar

- Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, STB)
- ❖ KOBİ'lere meslek alanında destek veren kuruluşlar (Üye oldukları TOBB ve TESK'E bağlı odalar)
 - ❖ KOBİ'lerin haklarının korunması ve geliştirilmesi amaçlı dernek ve vakıflar (STK)
 - ❖ KOBİ destek kuruluşları (KOSGEB, DTM, TÜBİTAK, Hazine Müsteşarlığı, Maliye Bakanlığı'nın vergisel teşviklerini uygulayan kuruluşlar)
 - ❖ KOBİ'lere altyapı hizmeti sunan yerel kuruluşlar (İl Özel İdaresi)
 - ❖ KOBİ'leri denetleyen ve tetkik eden kuruluşlar (Bakanlıklar, TÜRKAK, Piyasa Gözetim Kuruluşları)
 - ❖ KOBİler ile AB arasında köprü oluşturan kurumlar (AB Komisyonu Türkiye Temsilciliği, Dışişleri Bakanlığı)
 - ❖ KOBİ'lere işgücü sunan kuruluşlar (İŞKUR, Üniversiteler)

Ekonomideki yeri ve önemi dolayısıyla başta gelişmiş ülkeler olmak üzere, tüm gelişmekte olan ülkeler, KOBİ'lerin oluşması, çoğalması ve gelişmesi açısından gerekli politikalar geliştirmekte ve uygulamaktadır. Diğer ülkelerde olduğu gibi ülkemizde KOBİ'lerin gelişmesini sağlayan, önemli destekler veren birçok kuruluş vardır, her biri farklı konularda uzmanlığa sahip olup, uzmanı oldukları alanlarda KOBİ'lerin önünü açmayı amaçlamıştır.

Hizmet kavramı Roma Antlaşması'nın 60. Maddesi'nde "bir ücret karşılığı yapılarak, malların, sermayenin ve kişilerin serbest dolaşımı kapsamına girmeyen işler" şeklinde tanımlanmaktadır. Antlaşmanın bu maddesine göre hizmet tanımı ticari ve sınai nitelikteki faaliyetler, esnaf ve sanatkar faaliyetleri ve mesleki faaliyetleri kapsamaktadır (Taşkesenlioğlu,2010:10).

Gün geçtikçe artan talep ve hizmetlerin ticari özellik kazanması sonucunda hizmet sektöründe çok çeşitli alanlar oluşmuştur. Hizmet alanlarının ekonomik ve sosyal gelişmelere bağlı olarak önemli hale gelmesi, hizmet sektöründe eğitim, sağlık, turizm, eğlence, mali, bilişim ve inşaat gibi hizmetleri sınıflandırmayı gerektirmiştir.

3. Araştırmanın Materyali ve Yöntemi

Bu araştırmanın materyalini Hizmet Sektöründe yer alan 101 KOBİ'den anket yoluyla elde edilen birincil veriler oluşturmaktadır. Bu çalışmada öncelikli amaç hizmet sektöründe bulunan KOBİ'lerin sorunlarını tespit etmek ve çıkan sonuçlar doğrultusunda çözümler sunmaktır. KOBİ'lerin ve hizmet sektörünün ekonomideki ağırlığı göz önünde bulundurulursa bu sektörde bulunan tüm işletmelere anket

uygulanması mümkün olmamıştır. Bu nedenle hizmet sektöründeki KOBİ'leri temsil edecek örnek hacminin belirlenmesi için basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Elde edilen veriler kontrol edilmiş, son düzenlemeler yapıldıktan sonra anket formundaki cevaplar kodlanarak SPSS bilgisayar programına girilmiştir.

4. İşletmelerin Analizinde Araştırma Bulgularının Değerlendirilmesi

Veriler elde edildikten sonra işletmelerin ölçek yapıları ve genel bilgileri incelenmiştir. Daha sonra finansman kaynakları, destek aldıkları kuruluşlara yer verilerek, yönetim, pazarlama ve yenilikleri takip etme konusunda yaklaşımları incelenmiştir. Son olarak hizmet sektöründe yer alan KOBİ'lerin karşılaştıkları sorunlara ve büyük ölçekli olma yolunda karşılarına çıkan engellere yer verilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen verilerin istatistiksel analizleri tablo yardımıyla açıklanmaya çalışılmıştır.

Tablo 1: İşletmenizdeki Kaç Kişi Çalışmaktadır?

İşletmenizdeki kaç kişi çalışmaktadır?	İşletme Sayısı	%
1-9	55	54,45%
10-50	35	34,65%
51-250	11	10,89%
101-200	2	1,98%
200-250	5	4,95%
Toplam	101	100,00%

Araştırmaya katılan işletmelerin ölçek yapısı yukarıda Tablo 1'de incelenmiştir. Ankete katılan 101 işletmenin %54,46'sı mikro ölçekli (1-9 kişi), %34,65'i küçük ölçekli (10-50 kişi), %10,89'u ise orta ölçekli (51-250 kişi) işletmedir.

Tablo 2: İşletmeniz Kaç Nesildir Devam Etmektedir?

İşletmeniz kaç nesildir devam etmektedir?	İşletme Sayısı	%
Kendim kurdum	72	71,28%
Babam kurduktan sonra ben devam ettirmekteyim	18	17,82%
Daha önceki kuşaklardan beri devam ettirmekteyiz	11	10,89%
Toplam	101	100,00%

Bu tabloda 18 işletmenin sahibinin babası tarafından kurulduğu, 11 işletmenin ise daha önceki kuşaklardan beri devam ettiği görülmektedir. Toplam işletmelerin %71,28'i ise işletme sahibi tarafından kurulmuştur. Ankete katılan işletmelerin çoğunluğu yeni girişimlerden oluşmaktadır.

Tablo 1: Yönetimden Sorumlu Kişilerin Eğitim Düzeyi

Yönetimden sorumlu kişilerin eğitim düzeyi	İşletme Sayısı	%
Ortaokul ve altı	2	3,57%
Lise	11	19,64%
Üniversite (Lisans)	34	60,71%
Master (Yüksek Lisans)	9	16,07%
Toplam	56	100,00%

Tabloda yönetimden sorumlu kişilerin eğitim düzeyinin 34 kişiyle en çok üniversite mezunu yöneticiler olduğu görülürken sadece bu soruyu 50 işletmenin cevapladığını, 51 işletmenin ise cevap vermek istemediğini görülmektedir. Bu durumda ankete katılan hizmet sektörü işletmelerindeki yönetimden sorumlu kişilerin yaklaşık %50'sinin eğitim düzeyi ortaokul ve altı olarak kabul edilmiştir. İlköğretim ve lise seviyesinde olan öğrencilere yaşam boyu eğitim bağlamında temel ekonomi, temel girişimcilik ve iş ahlakı dersleri verilmesi olumlu geri dönüşlerle etkili olacaktır.

Tablo 4: Finansman İşleriniz Nasıl Yürütülmektedir?

Finansman İşleriniz Nasıl Yürütülmektedir?	İşletme Sayısı	%
Finans bölümü tarafından yürütülüyor	7	6,93%
Muhasebe bölümü tarafından yürütülüyor	31	30,69%
Şirket Sahibi veya Ortakları tarafından yürütülüyor	63	62,37%
Toplam	101	100,00%

İncelenen işletmelerin ağırlıklı olarak mikro ve küçük ölçekli işletme olduğunu ilk tabloda belirtmiştik. Dolayısıyla toplamda 101 işletmenin %62,37'sinin finansman işlerinin şirket sahibi veya ortakları tarafından yürütülmektedir. İşletmelerin %30,69'unun ise finansman işlerini muhasebe bölümü yürütürken, sadece %6,93'ü finans birimi tarafından yürütülmektedir.

Tablo 5: İşletmelerin Finansman Kaynakları

İşletmelerin finansman kaynakları	İşletme Sayısı	%
Özkaynaklar	78	41,05%
Banka Kredisi	48	25,26%
Leasing	6	3,15%
Factoring	8	4,21%
Firma Kredi Kartı	24	12,63%
Sermaye Piyasasından Fon Sağlama	1	0,52%
Yabancı Sermaye	5	2,63%
Diğer	20	10,52%
Toplam (birden fazla şık işaretlenmiştir)	-	100,00%

Yukarıdaki tabloda belirtilen finansman kaynaklarını seçen işletmeler birden fazla seçenek işaretlemiştir. 101 işletmeden 78'i finansman kaynağı olarak Öz kaynaklarını kullanırken banka kredileri 24 işletmeyle 2. sırada yer almaktadır. Factoring ve leasing (finansal kiralama) gibi alternatif finansman kaynakları yeterince kullanılmamaktadır. Yabancı sermaye ve sermaye piyasasından fon sağlama ise çok tercih edilmeyen finansman kaynaklarıdır.

Tablo 6: İşletmelerin Yararlandığı Teşvik ve Destekler

İşletmelerin yararlandığı teşvik ve destekler	İşletme Sayısı	%
Kosgeb	19	16,23%
Nakit yardımlar	15	12,82%
Vergi tarzi teşvikler	14	11,96%
Organize Sanayi Bölge/Teknopark yardımları	3	2,56%
Kalkınma bankası işletme/yatırım kredileri	4	3,41%
İhracat teşvikleri	2	1,70%
Hiçbiri	60	51,28%
Toplam (birden fazla şık işaretlenmiştir)	-	100,00%

İncelenen işletmelerin sadece 19'u KOSGEB'in desteklerinden yararlanmaktadır. 15 işletme nakit yardım aldığını belirtmiştir. Kuvvetli aile bağları ve dostluk ilişkileri göz önünde bulundurulduğunda bu oran şaşırtıcı olmamaktadır. İşletmelerin ağırlıklı olarak İstanbul'da olması, alternatif finansman kaynaklarına ulaşımının kolay olması gerçeği, bu oranın genelden daha yüksek

çıkarak Türkiye ortalamasına örnek teşkil etmesini önlemektedir. Ancak alternatif araçların gelişmediği kırsal alanda sonuçların daha yüksek çıkması beklenmektedir. İşletmelerden 14'ü vergi tarzı teşvikler aldığını, 4'ü kalkınma bankası işletme/ yatırım kredilerinden yararlandığını, 3 işletme organize sanayi bölge/teknopark yardımları aldığını belirtmiştir. Toplamda 60 işletme hiçbir destek ve teşvikten faydalanmadığını beyan etmiştir. İnceleme yapılan işletmelerin yarısından fazlasının bu teşvik ve faydalardan haberdar olmamakta ya da bu teşviklerden yararlanmayı sağlayacak kriterleri taşımamaktadırlar.

Tablo 7: İşletmelerin Vermiş Oldukları Hizmet Demode Olunca Yeni Bir Hizmet Sunuyorlar mı?

İşletmeler vermiş oldukları hizmet demode olunca yeni bir hizmet sunuyorlar mı?	İşletme Sayısı	%
Genellikle	60	59,40%
Hemen	22	21,78%
Takip etmiyoruz	3	2,97%
Geriden takip ediyoruz	16	15,84%
Toplam	101	100,00%

İncelenen işletmelerin % 59,41'i vermiş oldukları hizmet demode olunca yerine yeni bir hizmet sunabildiklerini, % 21,78'ü hemen yeni bir hizmet sunduklarını, % 15,84'ü yenilikleri geriden takip ettiklerini, %2,97'si ise yenilikleri takip etmediğini belirtmiştir.

Tablo 8: Büyük Ölçekli İşletme Olmanızı Engelleyen Sorunlar

Büyük Ölçekli İşletme Olmanızı Engelleyen Sorunlar	Hiçbir Zaman	Nadiren	Arasıra	Çoğu Zaman	Her Zaman
Kuruluş yeri seçiminde sorunlar yaşanmaktadır	24%	28%	26%	15%	3%
Kalifiye eleman yetersizliği yaşanmaktadır	13%	15%	27%	31%	10%
Altyapı yatırımları yetersiz kalmaktadır	12%	16%	27%	35%	6%
Büyük ölçekli işletme teknik olarak üstündür	13%	15%	26%	36%	6%

Finansal kaynak elde etmede sorunlar yaşanmaktadır	12%	14%	25%	33%	12%
Fiyat farklılıkları yaşanmaktadır	12%	13%	27%	37%	7%
Teknolojik değişim ve bölgesel farklılıklardan etkilenilmektedir	13%	17%	34%	29%	3%
İşletme yapısı dış faktör değişimlerine karşı çabuk uyum sağlamaktadır	10%	18%	29%	32%	7%
Fizibilite çalışması yapılmaktadır	14%	25%	23%	26%	8%
Ortak girişimlerden uzak durulmaktadır	13%	24%	24%	25%	10%
İşletmede kurum kültürü tam oluşmamıştır	17%	21%	25%	30%	3%
Yönetimin tek elde toplanması sebebiyle basit usul teknikler tercih edilmektedir	14%	11%	23%	32%	16%

Yukarıdaki tabloda KOBİ'lerin büyük ölçekli işletme olmalarını engelleyen sorunlara bakış açıları değerlendirilmiştir. Birçok farklı alanda görüşleri irdelenmiştir. İncelenen KOBİ'lerde bütün işletme fonksiyonlarının tek elde toplanması işletmede birinci sırada sorun olarak görülmektedir. Yönetimde uzmanlaşmanın göz ardı edilmesinden, işletme sahibinin bilgi, tecrübe ve eğitim yetersizliklerinden dolayı gerekli kaynakları zamanında kullanamama ve etkin kararlar alamama gibi sorunlar yaşanmaktadır. İşletmelerin ikinci sırada gördükleri en büyük sorun finansal kaynak elde etmede yaşadıkları sıkıntılardır. KOBİ'lerin oto finansman olanaklarının kısıtlı olması, kredi hacimlerinin düşük ve kredi maliyetlerinin yüksek olması, büyük çoğunluğun sermaye piyasasına girememesi, finans dünyasındaki gelişmeleri yakından takip edememeleri güçlü bir finansal yapıya erişimlerini zorlaştırmaktadır. Kavramsal konuların olduğu belli bir uzmanlık gerektiren finansman ve muhasebe alanında işletme sahiplerinin yeterli bilgiye sahip olmaması ve uzman kişilere işletmede yer verilmemesi finansal kaynaklara ulaşmada sıkıntılara yol açmaktadır.

5. Sonuç

KOBİ'ler tüm ekonomiler için stratejik önem taşırken Türk ekonomisi için de sosyal ve ekonomik kalkınmanın temel taşlarını oluşturmaktadır. KOBİ'lerin uluslararası pazarda aktif rol oynaması,

çevredeki fırsatları görmesi ve bunları uygulamaya geçirmesi önem taşımaktadır.

Küreselleşen dünyada yeniliklere ve değişen koşullara uyum sağlamaya çalışan KOBİ'lerin yaratıcı potansiyelini ortaya çıkarmak için daha fazla çalışıp, teknolojiyi daha yakından takip edip üstün taraflarını daha çok ön plana çıkarması gerekmektedir. KOBİ'lerde hem girişimci hem yönetici aynı kişiler olduğu için diğer çalışanların değer ve tutumlarının işletmeye etkisi az olmakla birlikte çalışanların yönetime katılması engellenmektedir. İşletme sahibinin her konuda yetkin olması mümkün olmayacağı için verdiği kararların doğruluğu da o derece azalmaktadır. Buna rağmen birçok işletme sahibi yönetimi profesyonel yöneticilere devretmez. KOBİ'lerin faaliyetlerine uzun yıllar devam edebilmesi için mevcut ve gelecek neslin işbirliği ile gerçekleştirilen stratejik bir plana ihtiyacı vardır. Kurumsal bir yönetim modelinin hedeflenmesi gerekmektedir. Sadece işletme sahibi fikirlerini dikte etmemeli, kararlar sağlıklı bir danışma ve tartışmanın sonunda yönetimdeki diğer kişilerle birlikte ortak verilmelidir.

KOBİ'lerin yatırım kararı vermelerinde maliyetlerini analiz etmeleri oldukça önemlidir. Fakat KOBİ'lerde etkin ve verimli muhasebe bilgi sisteminin bulunmadığı, piyasa maliyet dengesi kuran programların olmadığı, karar maliyet modellerinin bilinmediği görülmektedir. Bu donanımlar bazı orta büyüklükteki işletmelerde kabul görse de, çoğunluk işletmelere bakıldığında işletme sahibi tarafından parasal yetersizlikler nedeniyle bu donanımlar gereksiz görülmektedir. Uzman muhasebe elemanları tarafından hesap yapılmaması piyasa fiyat rekabetinde doğru fiyatlandırmanın yapılamamasına, yeni yatırımların yapılıp yapılmayacağıyla ilgili maliyet modellerinin çıkarılamamasına neden olmaktadır. Eğitim ve uzmanlık konusuna yeterli hassasiyeti gösterilirse, ekonomideki yenilik ve gelişimleri daha rahat takip edip, birçok teşvik ve destekten yararlanabilmektedirler. Uzman kişileri işletmenin bünyesine katmayı işletme için ek bir maliyet olarak kabul etmekten vaz geçtiklerinde, esnek yapıları sayesinde büyüme sürecine daha hızlı geçebileceklerdir.

Kaynakça

- Çelik C. , Karadal H. , “Kobi’lerin Sorunları ve Çözüm Stratejilerinin Algılanan Performans Üzerine Etkileri (Aksaray-Mersin Örneği)”, Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 16, s.2, 2007, s.120-121
- KOSGEB, “Kobi Stratejisi ve Eylem Planı 2015-2018” , Ankara 2015
- Küçük O. , **Girişimcilik ve Küçük İşletme Yönetimi**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2010, s. 135-136

- Özsağır A. , Akın A., “Hizmetler Sektörü İçinde Hizmet Ticaretinin Yeri ve Karşılaştırmalı Analizi”, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 11, Sayı 41, 2012, s.311-312
- Resmi Gazete, (çevrimiçi)
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/06/20180624-7.pdf> , 27.01.2019
- Taşkesenlioğlu Z., 2009 Hizmet Sektörü Raporu, MÜSİAD Araştırmaları Raporu, No:63, İstanbul, 2010, s.10-16
- TC Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, “Kobi’ler ve Girişimciler’in Türk Ekonomisindeki Yeri ve Önemi” , (çevrimiçi)
<https://anahtar.sanayi.gov.tr/tr/news/kobiler-ve-girisimcilerin-turk-ekonomisindeki-yeri-ve-onemi/261> , 17.09.2018
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, (çevrimiçi),
http://www.kalkinma.gov.tr/Lists/YillikProgramlar/Attachments/24/2015_program%C4%B1_15_12_2014.pdf , 27.01.2019
- Tikici M., Aksoy A. Uluyol v.d., “**Girişimcilik ve Küçük İşletmeler**” , Nobel Yayın Dağıtım, Mart, 2009, s. 285-286
- TOBB, (çevrimiçi), <http://www.tobb.org.tr/TurkiyeTicaretSicilGazetesi/Sayfalar/TicariIsletmeTipleri.html> , 27.01.2019
- Tutar H. , Altınkaynak F. , **Girişimcilik, Temel Girişimcilik ve İş Kurma Süreci**, 2. Baskı, Detay Yayıncılık, Ankara, 2014, s.117
- Varol A., Güler E. , Girişimcilik, İstanbul, YA-PA Yayın Pazarlama, 2005, s.185
- Yalçın A. , Gafuroğlu Ş. , “Ekonomik Krizlerin Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Üzerindeki Yönetimsel ve İşlevsel Etkilerini Belirlemeye Yönelik Ampirik Bir Araştırma” , Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, cilt 17, sayı 2, 2008, s.433-434
- Yatırım Ortamını İyileştirme Koordinasyonu Kurulu, “Kobi'lere Destek Sağlayan kuruluşlar”,(çevrimiçi),
<http://www.yoikk.gov.tr/dosya/up/komiteler/kobi/destek%20veren%20kuruluslar.pdf> 28.01.2019